

Over John Bunyan en zijn boek 'De Pelgrimsreis'

Over het leven van John Bunyan

John Bunyan werd geboren op 30 november 1628 in *Elstow*, een klein dorpje in de buurt van *Bedford*, in Engeland. Zijn ouders waren streng kerkelijk zonder geestelijk leven. Ze hadden ook weinig liefde voor hun zoon John, die al snel bekend stond als een woeste, onverschillige losbol. De tijd waarin de familie leefde was een gisting van verschillende elementen waaruit de Engelse natie was samen-gesteld: een trotse adel, heerszuchtige geestelijkheid en een burgerij die van haar rechten bewust werd. Er was een grenzeloze verwarring op zedelijk en godsdienstig gebied.

In het jaar 1645 was er een jongen in het leger die op enig moment met een kameraad zijn post ruilde, zodat die voor hem als schildwacht kon staan. Diezelfde nacht kreeg die plaatsvervanger een kogel in het hoofd en stierf. Dit feit maakte diepe indruk op zijn makker, John Bunyan.

John Bunyan (bron: wikimedia)

Rond zijn twintigste trouwde hij met een meisje, zij –haar naam is onbekend- was zeer arm maar bezat wel de liefde tot God in haar hart. Door dit huwelijk had hij meer oog voor de godsdienst gekregen. Zijn geweten sprak meer en meer, de goddelijke genade werkte aan zijn hart, maar hij bleef zich verzetten tegen de macht van Jezus' liefde.

Hij oefende zijn ambacht als ketellapper, we zouden nu zeggen koper- en blikslager. Hij trok daarvoor langs vele woningen in de omtrek van zijn woonplaats. Daarbij kwam hij tot de ontdekking dat hij een geboren verteller en spreker was. Hij kon even vloeiend over godsdienstzaken spreken als over zijn wereldse streken.

Zijn bekering

Het leven Gods begon meer en meer een plaats in zijn hart te veroveren. De Reformatie had ook aan het Engelse volk weer de Bijbel teruggegeven. Ook Bunyan kwam met de Bijbel in aanraking. Op een zekere dag toen hij met zijn werk bezig was, hoorde hij een aantal vrouwen spreken over 'de nieuwe geboorte' of wedergeboorte. Deze eenvoudige woorden zouden het middel worden waarmee de Heilige Geest deze 'losbol' arresteerde op zijn zondige weg. Hij raakte met hen in gesprek en besloot het kerkje, waar de vrouwen gewoon waren de prediking van Gods Woord te beluisteren, eens te bezoeken. Het kerkje was een kleine vergadering van Baptisten. De voorganger van deze kerk bracht Bunyan tot dieper nadenken, tot ernstiger Schriftonderzoek en tot grondiger zelfkennis. Binnen een aantal jaren werd hij tot een geïnspireerde brief van Christus. Zijn geloof werd echter in die jaren gekenmerkt door stille blijdschap, jubelende vrolijkheid in zijn ziel, maar ook de vrees voor de donkerheid, als opgesloten in een hopeloze kerker. Het waren geloofsworstelingen. Hij had 's nachts de ontroerendste dromen maar ook ontzettende gezichten. Bunyan dacht in visioenen, in beelden,

in gelijkenissen. Hij leefde in voortdurende angst voor God, om Diens toorn te ontgaan, was hij tot elke opoffering bereid. Hij liet niet alleen het vloeken en zweren na, maar ook het dansen, het maken van muziek, het zingen, de sport, het trekken aan de kerkkloktouwen, etc. Maar de *vrede* vond hij onder dat alles niet. Wat was het *ware* geloof? Had hij het? Was het wel voor hem verkrijgbaar? Tenslotte worden zijn aanvechtingen overwonnen en vindt hij rust in zijn zoekende hart; het schijnt dat een geschrift van *Luther* hem daarin heeft geholpen.

Evangelieprediking

In 1653 wordt hij, 25 jaar oud, gedoopt. Christus wordt hem steeds onmisbaarder. Gaandeweg trok hij de aandacht van velen. Als een spotter en vijand van de waarheid was hij bekend, nu zagen velen hoe hij het eerlijk en ernstig met de goddelijke waarheid nam. De nood om het Evangelie te prediken werd hem opgelegd. De zegeningen werden vermenigvuldigd. Zijn Godslasteraars leerden God te verheerlijken. De dorre vlakte begon te bloeien en vruchten te dragen als een rijke hof. Bunyan ontzag niets en niemand wanneer de eer van God en het heil der zielen betrof. Hij kon geweldig uitvaren tegen de wereldzin van christenen en tegen de wereldse predikers van het Evangelie. Dat riep tegenstand, verzet en laster op. Hoe durfde een eenvoudige ketellapper het toch op te nemen tegen de ‘geleerden’?

Zijn geschriften

Bunyan besluit in 1656 een brochure te schrijven tegen de laster over zijn leer. Het boekje krijgt als titel ‘*Gospel Truths*’ met de ondertitel ‘*Enige Evangeliewaarheden ontvouwd volgens de Schriften*’. Spoedig zou er een tijd komen waarin dominees, gesteund door de wil van een zedenloze koning, deze ‘gevaarlijke’ handwerksman he preken zouden beletten. In 1660 wordt hij gevangen gezet. De aanklacht luidde dat Bunyan ‘*op duivelse en verderfelijke wijze zich onthield ter (staats)kerk te komen en een gemeene houder was van verschillende onwettige samenkomsten en conventikelen...*’ In de gevangenis schreef Bunyan verschillende geschriften. Na een jaar gevangenschap werd een verzoek tot gratie afgewezen. Zijn lijden in de gevangenis om des Evangelies wil moet zwaar en bitter zijn geweest. Hij had echter tijdlang een cipier die hem zelfs af en toe op zijn erewoord vrijliet, zodat Bunyan wel eens in het geheim hier en daar kon preken. Na zes jaar kwam hij kort vrij, maar werd al snel opnieuw voor zes jaar in de cel geplaatst vanwege het houden van verboden samenkomsten. Van deze tijd is weinig bekend. De koning van Engeland, Karel, liet in 1672 in zijn ‘*Declaratie van godsdienstverdraagzaamheid*’ bekendmaken dat hij delen in zijn koninkrijk had aangewezen die gebruikt mochten worden door hen, die niet met de Kerk van Engeland instemmen, om daar openlijk een eredienst te houden. Bunyan werd ontslagen uit de gevangenis.

Vrijheid?

Nog in hetzelfde jaar van Bunyan’s ontslag uit de gevangenis werd hij tot herder- en leraarsambt benoemd in *Bedford*. Er werd een stuk land met een schuur gekocht waarin de kerkelijke samenkomsten werden gehouden. In de jaren die volgen schrijft Bunyan verschillende geschriften naar de pers. Daarin was altijd een aanprijzing van de Zaligmaker. Bunyan deed zijn evangelisatiewerk met onblusbare energie, vaak vermomd en in het geheim. De wet, en vooral de dienaren der Kerk veroorloofden hem nog niet volledige vrijheid. In 1675 werden zelfs alle vergunningen, zoals eerder uitgereikt aan de nonconformistische predikers, weer ingetrokken door de koning! Bunyan werd opnieuw, voor de derde maal, gearresteerd en gevangen genomen. In zijn cel had hij onder andere zijn Bijbel bij zich. Ook zullen bezoekers hem wellicht allerlei lectuur hebben verschaft.

De Pelgrimsreis

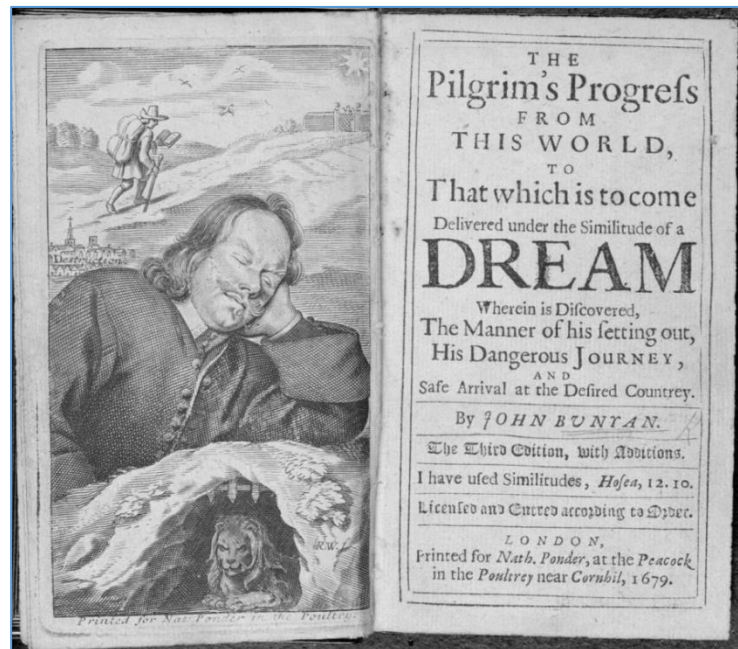
In de gevangenis heeft Bunyan in enkele maanden tijd het beroemde boek *'De Pelgrimsreis'* geschreven. In 1677 verscheen het boek bij een uitgever in Londen. Na zijn ontslag uit de gevangenis bleven de hevigste vervolgingen, ook zonder zijn kudde. Bunyan bleef echter aan zijn roeping trouw en verkondigde het Evangelie.

Hij preekte ook graag in Londen. Een ooggetuige beschrijft de grote toeloop naar zijn optreden in Londen als volgt: *'Ik heb het gezien dat er, naar ik gis, 1200 mensen op een werkdag 's morgens om 7 uur in de donkere winter bijeen stroomden om Bunyan te horen, en dat hij op een zondag, waar 3000 mensen bijeenkwamen, door een achterdeurtje haast over de hoofden van de mensen heen naar de preekstoel gedragen moest worden'*.

In 1688 werd Bunyan ernstig ziek en stierf in dat jaar. Twaalf dagen voor zijn sterven preekte hij nog in Londen. Zijn tekst was Joh. 1:13. Zijn allerlaatste woord op de kansel gesproken luidde: *'Weest heilig in uw wandel. Bedenk dat de heilige God uw Vader is, en laat u dat dringen als kinderen Gods te leven, opdat gij eerlang uw Vader getroost in het aangezicht moogt zien'*.

Inhoud van *'De Pelgrimsreis'*

De Pelgrimsreis is in de eerste plaats een allegorische (=zinnebeeldige) voorstelling van de strijd en de overwinning van een mens, die uit de duisternis van zijn zondig en Gode-vijandig bestaan overgaat tot de vrijheid en zaligheid van de kinderen Gods. Ieder christen heeft zijn *eigen* weg, zijn *eigen* strijd en worsteling, zijn *eigen* verzoeken en zijn *eigen* sterfbed. De christen zoals Bunyan hem tekent, is allereerst een Engelse Puritein uit de 17^e eeuw. En die Puritein is niemand anders dan John Bunyan zelf.

Titelblad van de *Pelgrimsreis* (the British Library, 3^e druk 1679)

Wij zijn óók allen pelgrims op diezelfde weg, ook wij ontmoeten dezelfde bezwaren en verwickelingen die Christen een doorgemaakt. In het boek staan zeer leerzame illustraties! In het berijmde *'Pleidooi voor zijn boek'* zegt de auteur:

*Dit boekje spoort u ook tot reizen aan.
Och, naamt gij, naar mijn raad, dien toch eens aan!
Het wijst u 't spoor, naar 't zalig hemeloord,
Zoo gij getrouw naar mijn vermaning hoort.
Dit boek schreef ik in zulk een dialect
Dat het den gest der achteloozen trekt.
Schoon 't een novelle schijnt, vindt men gewis
Dat d'inhoud niets dan 't Evangelie is.*

(vertaling A. J. Kers)

Het boek 'De Pelgrimsreis' begint met de volgende zin:

“Terwijl ik ging door de wildernis dezer wereld, kwam ik uit op een plaats, waar een hol was en daar legde ik mij neder om te slapen. En als ik sliep, droomde ik een droom. Ik droomde en ziet, ik zag een man”.

*De persoon Christen woont samen met zijn vrouw in de stad Verderf. Gisteren nog was hij in zijn ogen niet slechter dan zijn bureu, nu zijn zijn ogen geopend en ziet hij zijn armoede en ellende. Hij komt erachter dat hij een zondig mens is en moet vliesen van de toekomstige toorn. De nacht brengt hem geen rust, de dag geen vertroosting, hij gaat naar buiten en blijft rusteloos dwalen. In het veld ontmoet hij een man, die *Evangelist* heet. Deze vermaant hem de stad *Verderf* te ontvliesen. Hij wijst hem de richting, die hij in moet slaan en toont hem een licht, dat hem het pad naar de *Enge Poort* wijzen zal.*

*Christen gaat op reis met op zijn rug een pak, dat de zonde uitbeeldt. Christen reist door de Enge Poort en wordt bij het kruis van zijn zondepak verlost. Hij ontmoet onderweg vele mensen met namen als *Wettisch, Welbehagen, Formalist, Hypokriet, Prater, Onkunde en Bijgeloof*. Al deze personen vertegenwoordigen bepaalde toestanden, zegeningen en gevaren van het leven; echte pelgrims en valse pelgrims.*

Twee metgezellen van *Christen* zijn *Hopende* en *Getrouwe*. Op de kermis van de stad *IJdelheid* wordt *Getrouwe* gearresteerd en na de gruwelijkste martelingen verbrand. *Christen* en *Hopende* reizen verder en worden later gevangengenomen door Reus *Wanhoop*. Na de ontsnapping komen ze voor de *rivier des doods*, die het sterven van een christen verbeeldt.

Aan de overkant glinsteren de koepels en paleizen van de Hemelse stad in het zonlicht, maar de overtocht is moeilijk. Elk vindt de wateren dieper of minder diep naar de mate van zijn geloof. Zij gaan er doorheen. *Hopende* heeft telkens vaste grond onder de voeten, *Christen* moet tot het laatste toe aanvechtingen en bestrijdingen doormaken. Maar ook hij bereikt de zalige oever. Zij worden door engelen ontvangen en naar hun eeuwige woning geleid. Met blij gejubel worden zij ontvangen en binnengeleid.

Zo ontwaakte ik, en zie het was een droom. Ja, een droom, maar een van de ontroerendste werkelijkheid. Welzalig de mens, die het verstaat en ter harte neemt!